

rius produximus, qui omnes maximo consensu Petrum Romæ Episcopum obiisse confirmant? Si igitur hæc veritas tot nobilissimis auctoribus jam recepta est, quis nisi impio furore obcæcatus penitusque delirans, eam in controversiam amplius revo-

ex eo quod ipsi sunt successores B. Petri, urbi capitis Ecclesiæ a Christo Domino constituti, primatum suum duxisse; quamvis breviter tantum levissimeque (ne in re satis nota diutius hæere cogeremur) satis tamen probatum demonstratumque videtur. Non dissimulandum tamen, quod ad Urbis nobilitatem spectat, singulari divinæ providentiæ consilio factum esse, ut qui Ecclesiæ totius caput erat, is in urbem totius orbis Dominam pervenerit, ibique Sedem fixerit suam, unde, quasi e sublimi loco, excubias agere & muneris sui partes commodius implere posset. Equis enim alius ubicumque terrarum locus, aut convenientior ipsius consilio & dignitati, aut procurandis Ecclesiæ commodis opportunior? Annon decebat civitatem, quæ jam Imperii arx erat, Sacerdotii caput esse & domicilium, ibique versari eum, cui incumbebat Catholice rei summa, & negotiorum officiorumque tanta moles ac sollicitudo? Nihil inde perturbabatur populorum quies & civilium rerum dispositio, ni-

hil in Imperio mutatum videbatur. Qui enim populi a principibus Romanis leges ad terrenarum rerum ordinationem accipere consueverant, iidem a Romanis Pontificibus accipiebant sanctioris politicæ regulas, præcepta morum, sempiternæque vitæ documenta. Huc accedit, quod opuserat, ut Ecclesiæ caput in eo constitueretur loco, unde novas Ecclesias fundare, fundatis prospicere, & singulas regere ac tueri expedite posset. Neque minus ad hæc præstanda idoneus erat Romæ situs. Cum enim in Orientis Occidentisque medietate sit posita, facilis ad illam semper patuit ex utroque orbe aditus. Inde nec difficile fuit præsulibus Romanis mittere per omnes terrarum tractus divini verbi præcones: nec minus expeditum iis, qui fidem susceperant, eosdem Pontifices vel consulere per epistolas, & idonea ab eis responsa percipere: quod vel a primis Ecclesiæ sacculis factum esse, vidimus superius in nota 34. contra Petrum pag. 116.

revocare audebit? Cum præsertim nemo omnino ante mille quingentos annos præter Marsilium & Persuasorem ne contrarium quidem somniaverit? Quo fit, ut risu dignissimum sit, quod Persuasor opinatur, Petrum Hierosolymis fato concessisse: id quod nemini scriptorum unquam antea in mentem venerat. Repetantur omnes ad hanc usque diem scriptæ historiæ, legantur sacrarum litterarum interpretes quotquot græce latineque scripserunt, excutiantur commentaria, nemo penitus reperietur, qui tam impudens atque immane mendacium ausus sit excogitare. Verum usque adeo cæcutit Persuasor, ut non videat quam ratione cavilli ejus omnes in suum ipsius caput retorqueantur. Prima enim persuasio, quæ dissidio nititur historicorum, novo hoc Persuasoris commento, facillime dissuadetur. Nam si quorumdam historicorum mutua inter se contradictio, historiæ fidem tollit; quid fieri putabimus ubi cuncti maxima consensione repugnant? Omnes enim una voce reclamant, Petrum non alibi occubuisse quam Romæ. Idem de ceteris persuasionibus dicendum, quas facile singillatim retorquere possemus, ni ad exitum properantes, actum agere gravaremur. Quamobrem illum unum addere satis sit, quod Persuasor longe deteriore conditione Petrum facere conatur, quam aliorum Apostolorum quemlibet, cum tamen Petrus Princeps omnium fuerit. Nam de ceteris ferme omnibus certum est, ubi mortui sint; de Petro autem juxta hoc mendacium nescitur, ubi locorum martyrio vitam finierit, quo nihil profecto absurdius potest excogitari.

Aboluta prorsus quæstione, cujus gratia laborem hunc suscepimus, liberum nobis erat finem

facere, ni me movissent quædam in ea parte operis, quam Persuasor *cavillos* inscripsit, jam scilicet prævidens, & propemodum divinans quid a quoque contradicendum esset. Quod an illi commode ceciderit, aliorum erit iudicium. Ibi de duobus Marcis in sacris litteris mentionem haberi magnopere contendit (53). Quæ videlicet multiplicatio,

(53) Videns igitur Persuasor, ex historia de Evangelio Marci, Romæ Petrum fuisse apertissime colligi, quum gravissimi auctores & in his Eusebius lib. 2. hist. cap. 15. ex Pappia & Clemente Alexandrino, Irenæus lib. 2. cap. 1. Hieronymus de viris illustribus in Marco, Liber Pontificalis in vita Petri, Isidorus in vita Marci, Ado in Chronico anni XLV. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem constanter asserant, Marcum Romæ scripsisse Evangelium, prout ibidem Petrum prædicantem audierat; respondet, istos omnes esse deceptos quod non advertent duos fuisse Marcos; unum qui dicebatur *Joannes Marcus*, de quo fit mentio in Actis Apostolorum cap. 12. & 15. alterum qui dicebatur *Marcus Aristarchus*, de quo in epist. ad Philomenem. Ex his enim duobus priorem scripsisse Evangelium & fuisse Episcopum Alexandrinum &

Petri discipulum ac sectatorem, sed Romam nunquam vidisse; posteriorem Romæ fuisse cum Paulo, sed Evangelium non scripsisse. Porro veteres Patres quæ duobus Marcis conveniunt uni attribuisse, proinde in eum errorem lapsos esse, ut existimarent Marcum Romæ scripsisse Evangelium. At Velenus tria hoc de duobus Marcis perfugio peccata committit, ut recte animadvertit Bellarminus l. c. Primum quod existimet in epist. ad Philomenem Marcum Aristarchum unum hominem esse, quum apertissime sint duo, quemadmodum probat Cortesius noster, tum ex ejusdem epistolæ textu, tum clarius ex citato textu ultimæ ad Coloss. Alterum quod velit Marcum Evangelistam non fuisse unquam Romæ, quia fuit Episcopus Alexandrinus, quasi non potuerit ex Roma Alexandriam a S. Petro mitti, vel etiam ex Alexandria veni-

re

catio, certissimum jam perfugium facta est omnium difficultatum. Sic nuper tres invenimus Magdalenas, olim autem duos Cephas, duos Joannes; nos quoque in latinum conversa Nazianzeni oratione elegantissima, ex unico Cypriano duos factos ostendimus, nunc vero si Marcus etiam Marcum peperit, ut Plauti verbis utar, *omnes condu-*

M 4

pli-

re Romam, & rursus ex Roma reverti Alexandriam. Tertium, quod asserat a *Joanne Marco* scriptum Evangelium esse. Nam *Joannes Marcus* Barnabæ consobrinus erat & Pauli discipulus, ut colligitur ex cap. 12. & 15. Actorum, & ex epist. ad Coloss. cap. ult. & supervixit usque ad XIV. annum Neronis. Si quidem Paulus in epistol. posteriore ad Timotheum, quam scripsisse martyrio suo imminente, putant, jussit Marcum ad se venire; Marcum autem Evangelistam & Episcopum Alexandriæ ann. VIII. Neronis occisum esse, & Eusebius in *Chronico*, & Hieronymus in *lib. de viris illustribus in Marco* scribunt.

Præterea adnotandum, non Velenium modo, sed etiam Spanhemium, Combesium, Basnagium, aliosque recentiores criticos memoratum *Joannem Marcum* Pauli discipulum de quo in Actis Apostolorum, eum Marco Evangelista per-

peram confundisse. Guilielmus vero Cave *tom. i. hist. litt. script. Eccl. pag. 11.* quamquam illum *Marcum Joannem* cum hoc confundi non debere fateatur (quod plane jam exploratum esse ostendunt Cotelerius *ad Const. Apost. lib. 2. cap. 57.* & Tillemontius *Monum. Eccl. tom. 2.*) tamen Marcum Evangelii authorem, illum esse Marcum asserit, quem ut Romam veniat, optat Paulus 2. *ad Timotheum* IV. 51. qua in urbe, quum eodem vel sequenti anno venerit, ibi tantum opus vel primum condiderit, vel prius conditum, in publicum ediderit. Quo nihil profecto a veritate alienius potest excogitari. Quis enim ignorat, Marcum a Paulo in citata ad Timotheum epistola accersitum, nequaquam Evangelistam, quando Petrus & Paulus passi sunt jamdiu martyrio coronatum, sed *Joannem* illum *Marcum* esse, de quo tum Lucas in Actis Apostolicis meminit, tum etiam idem Paulus

in

plicavimus. Enimvero mea quidem sententia unicus Marcus extitit gente Judæus, discipulus apostolorum, primus Alexandriae Pontifex, qui Romæ, auctore Clemente in Informationum libro, conscripsit Evangelium. Aristarchus vero nusquam in divinis libris cognomen est Marci, ut Persuasor ait, sed hominis proprium nomen, fuit siquidem, ut

in Epistolis ad Philomenem & ad Colossenses? Quemadmodum enim quum *Marcum* in sua ad Ebræos epistola Petrus memorat, de *Marco* discipulo suo loquitur, ita sane quum Marci in Epistolis meminerit Paulus, de *Marco Joanne* suæ disciplinæ alumno loqui, credibile maxime est. Et si autem tum Eusebius in *Chronico*, tum Hieronymus in *vita S. Marci*, tum Beda in *Martyrologio* Marcum Evangelistam diu ante Petri & Pauli martyrium, passum esse testentur, idem tamen Caveus opinionem suam de Marci Evangelio post mortem Apostolorum conscripto S. Irenæi autoritate ratam facere contendit, his plane verbis.

„ Certe Irenæus lib. 3. cap. 1.
 „ & apud Eusebium lib. 5. c. 8.
 „ S. Marcum *μετά τῆν ἄνω ἔξοδο*,
 „ post Petri Paulique interitum, Evangelium suum conscripsisse disertè tradit.
 „ Quod vero Evangelium a Petro approbatum dicat Eusebius, id forsitan de scri-

„ bendi consilio, rebusque
 „ Evangelicis ipsi a B. Petro
 „ dum adhuc in vivis erat,
 „ communicatis, intelligendum est, . . . Antequam laudatum Irenæi testimonium expendamus, de scriptoris Angli in Eusebium animadversione aliquid dicendum. Non modo enim Eusebius, sed etiam Hieronymus, Epiphanius, Theophilactus, & his multo antiquiores Papias Episcopus Hieropolitanus Joannis Apostoli discipulus, nec non Clemens Alexandrinus, D. Marcum Romanis rogantibus ex iis quæ Apostolorum Princeps Romæ docuerat, suum in Urbe conscripsisse Evangelium disertè tradiderunt. Non multis autem egemus ad Cavei observationem confutandam. Nam & ipsi Eusebii verbis aperte pugnat, qui clare testatur, Evangelium Marci, quum jam editum esset, Petrum adprobasse, & D. Hieronymus memoriæ prodidit, quod quum Petrus Evangelium Marci audiverit, illud

ut apostolica acta testantur, gente Macedo, patria Theffalonicensis, qui simul cum Paulo a Judæa Romam ductus est captivus, ubi Aristarchus tantum, non etiam Marcus appellatur. Quod vero in epistola ad Philemonem est *Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas*; credo utique Persuasorem credere sicut Marci Aristarchum, sic etiam Demæ cognomen esse

illud probavit, Ecclesiæque legendum tradidit, idque fuit præterea omnibus ita certum atque exploratum, ut Evangelium illud ab ipso Petro dictatum nonnulli crediderint, quod etiam opportune observavit vir claris. Petrus Franciscus Fogginius in lib. *de Romano D. Petri itinere & Episcopatu, Exercitatione XI.* in qua ipsis Eusebii, Hieronymi, Epiphani, Theophilacti, aliorumque veterum Patrum verbis antiquissimam traditionem de Evangelio a D. Marco Romæ ex S. Petri doctrina exarato, diligenter eruditeque illustrat.

His præmissis, ad Irenæi testimonium venio, qui quum non uno in loco erraverit (ac præsertim lib. 2. adv. hæres. cap. 22. al. 39. ubi docet Christum intra quadragesimum & quinquagesimum ætatis suæ annum obiisse) non video quid ipsius autoritas valeat ad statuendum S. Marci Evangelium post Petri Paulique obi-

tum fuisse conscriptum, quum unus cæteris omnibus adverteretur. Quoniam vero Baronius ad an. 137. Pagius in *Crit. ad an. 32.* & Honoratus a S. Maria *Animad. ad Regulas & usum Critica lib. 5. diss. 1. art. 10.* Irenæi locum ubi de ætate Christi agitur *corruptum & insertitium* existimant, fatius erit animadvertere, facile evinci posse mendum in laudato Irenæi loco irrepsisse, & ubi legitur *ἔξοδο* reponendum esse *ἔξοδο*, ita ut Irenæus neutquam scripserit *μετά δὲ τῆν ἄνω ἔξοδο*, sed *μετά δὲ τῆν ἔξοδο*, quemadmodum ipsum locum Joannes Christophorus in sua Eusebii versione interpretatus est. Profecto ea ratione Sanctus Irenæus cum aliis omnibus antiquis Patribus convenit Evangelium primum a D. Matthæo, inde vero a D. Marco scriptum fuisse testantibus. & veterem Codicem ita sane legentem se vidisse Hugo Grotius profitetur, & Petrus Possinus in *Catena Patrum in Marcum*

esse Lucam. At vero quicumque vel prima rudimenta Grammatices græcæ attigerit, facile intelliget apud Paulum, Aristarchum cognomen non esse factum: namque esset per articulum, ut græcis

οὐκ, quam ex veteri catena MS. Vaticana evulgavit, Irenæi verba eodem prorsus modo edidit, ac legisse videtur Christophorsonius, ut observavit etiam Renatus Masuetius in notis, quibus egregiam suam S. Irenæi editionem locupletavit. Quare totum illud Sancti Lugdunensis Episcopi locum ita esse componendum censet claris. Fogginus p. 245. *citatae exercitationis*. Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις τῆ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῃ καὶ γραφῇ ἐξηγήσει εὐαγγελίᾳ. τῆ Πέτρῃ καὶ τῷ Παύλῳ ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίζομενον, καὶ θεμελιῶντων τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ δὲ τότε τὴν ἔκδοσιν, Μάρκος ο μωθητῆς καὶ ἐρμηνευτῆς Πέτρῃ, καὶ αὐτὸς τὸ ὑπὸ Πέτρῃ κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκε. *Matthæus inter Hebraeos propria ipsorum lingua opus edidit Evangelii: Petro & Paulo Romæ evangelizantibus & constituentibus Ecclesiam, & post illius (nempe Evangelii prout claris in Catena Possini, in qua disertè μετὰ τὴν τῆ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίᾳ ἔκδοσιν) editionem, Marcus discipulus & Interpres Petri, & ipse quæ a Petro predicabantur, scripto nobis tradidit. Scilicet verba illa Ματθαῖος ἐν*

τοῖς Ἑβραίοις τῆ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῃ καὶ γραφῇ ἐξηγήσει εὐαγγελίᾳ non membri incisum, sed periodi membrum discriminandum, constituunt juxta Fogginium: verba autem τῆ Πέτρῃ καὶ τῷ Παύλῳ ἐν Ῥώμῃ εὐαγγελίζομενον, καὶ θεμελιῶντων τὴν ἐκκλησίαν, incisum quidem sunt, sed incisum constituens membrum non cum prioribus Ματθαῖος ἐν τοῖς Ἑβραίοις &c. sed cum posterioribus illis aliis μετὰ δὲ τότε τὴν ἔκδοσιν, Μάρκος ο μωθητῆς καὶ ἐρμηνευτῆς Πέτρῃ, καὶ αὐτὸς τὸ ὑπὸ Πέτρῃ κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκε, a quibus una subdistinctione ita discriminantur, ut constet, quod de uno Marco Irenæus affirmaverit, & quod Evangelium post Matthæum scripserit, & quod scripserit quum Romanam Ecclesiam Petrus & Paulus constituerent. Vide etiam Ric. Simonium *hist. Crit. Nov. Test. cap. 10. Tillemontium Tom. 2. nota 3. sur Saint Marc*, nec non Renatum Masuetium in suis ad Irenæum notis: qui omnes vulgatæ loci de quo huc usque egimus lecti, illam, qua Christophorsonius usus est interpretationem, censent omnino esse præferendam.

cis consuetudo est expressior significatio. Sed tantum abest, ut Marci cognomen sit Aristarchus, ut illud ipsum nomen Marcus, sit Joannis cognomen, ut Lucas ait, ἐπικαλωμένου μάρκου. Dixisset igitur μάρκος, ὁ ἀρίσταρχος, vel certe μάρκος, ὅς ὑποκαλεῖται ἀρίσταρχος; postremo vulgatum ad verbum ἐπικλῶ, quo fere in similibus græci uti consuevere, Paulo non excidisset, sed in epistola ad Colossenses, & Aristarchum nomen esse sui concaptivi, & alium esse a Marco, aperte his verbis declarat. *Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ*. Mirum præterea est ubi nam apud Philonem Persuasor legerit Marcum Alexandria Christi nomen annunciaffe: tantum enim abest, ut apud illum, vel Christi, vel Marci nomen inveniat, ut fuerint, qui ea, quæ a Philone dicta sunt, affirmarint de Christianis intelligi non debere, sed de Essæorum secta, de quibus similia Josephus scripsit in libro de Antiquitatibus atque Philo in libro de Supplicibus. Ejus opinionis fuit Porphyrius. Nec defuere, qui de his intelligerent, de quibus tam multa in legibus Moses, & qui a Judæis Nazaræi appellantur. Sunt, & qui in Christum credentes suspicantur ibi intelligi, sed eos, qui legem Moseos in figuris observabant. Eusebius tamen Pamphili & cæteri Christianorum, qui de illis meminerunt, id de Marco & ea, quæ sub ipso fuit Ecclesia, uti profecto sunt, dicta intellexere. Porro congressum aliquando cum Petro Philonem, ut non summopere contendam, sic non vehementer negaverim, quippe qui sciam ejus rei auctorem esse Hieronymum, & cum satis pateat congruere potuisse qui gentis suæ legatus diu Romæ moratus est. Non absimile & illud peccatum est,

est, quod reprobatis omnino iis, quæ sub Lini nomine scripta passim leguntur, de Petro & Paulo breviter, & velut aliud agens, Persuasor adiunxit, quod idem sentirem & de Hegesippo, paucisque adjectis omnino ut par est credere latere volens, cursu pertransit, quasi vespa dimisso aculeo. Credo etiam si palam ausus esset, Hegesippi historiam reprobare voluit, ut simul interpretem illius Ambrosium, & qui ejus utuntur testimonio Hieronymum & Eusebium reprobareret, compluresque alios maximi nominis. Cum vero dudum non sit plerosque antiquiores Hegesippo ejusdem rei mentionem fecisse, consequens est verum non esse quod Persuasor ait, confictam fabulam post Hegesippum. Equidem opinor illo potissimum argumento hominem motum esse ut falsam narrationem illam crederet, quia scilicet diligentissimus historiarum investigator, possem, ait, probare nullum sacellum, nec aliam basilicam ad aliquot annorum centurias (sic enim ait ipse) Romæ & locis ei adjacentibus exaedicatam fuisse, adderet saltem Christianorum; quasi vero sacelli alicujus aut basilicæ vel Hegesippus ipse, vel conficta Lini historia mentionem faciat. Platina autem ætate sua extitisse ait, ut hodieque extat in memoriam illius rei gestæ, quando Christus Petro obvius fuit, ædificatum Sacellum (54). Ut

(54) Spanhemius in Dissertatione, cui de temere credita Petri in Urbem Romam profectio titulum facere ausus est, alique ex suo grege sodales, plurimas de Romano D. Petri itinere vulgatas esse fabulas fuisse ostendere conantur; plu-

rima nempe & Romæ & in aliis Italiæ urbibus monumenta, Ecclesias, Sacella, & loca ab ipso Petro consecrata exhiberi; (de his separatim agemus in commentario, quem Appendicem monumentorum inscripsimus) plures præterea urbium

vero prorsus non dubito per Hegesippi tempora Romæ Christianorum sacras ædes nusquam fuisse, sic illud mihi sit verisimile, loca ubi Paulus Petrusque capitali supplicio fuere affecti, insigni publicoque aliquo monumento fuisse signata, ut fere ea loca esse consueverunt, in quibus de damnatis supplicium sumitur. Declarant hoc nempe verba illa Caii

bium celeberrimarum coli Episcopos, quos itineris sui comites a Petro adhibitos vulgò ostentatur; plurimas denique & temporis & loci ambiguas seu commentitias circumstantias producunt, ut hujus itineris fidem vel ambiguum reddant, vel si possent, omnino evertant. Verum enim vero, si iidem Romæ Ecclesiæ hostes bona nobiscum fide agere vellent, agnoscere deberent, doctissimos e nostris criticis, neque confictis fabulis & ambiguis incoherentibusque rerum gestarum narrationibus fidem præstare, neque omnes ea de re vulgi traditiones amplecti: quas perfecto nemo excogitasset, nisi Romanum Principis Apostolorum iter & Episcopatum omnes semper certum exploratumque habuissent. Si traditiones inanes & falsa commenta, quibus Apostolorum & ipsius Christi acta seu improbe seu levissime vitiantur, ea forent argumenta, ut veræ historiæ ob ea reiiceren-

tur; ad quas hodie redigimur angustias, quum tam multis fabulis, quas seculorum ignorantia inuexit, totius fidei certæque authoritatis facta obvolvuntur? Criticorum peritia non omnia penitus reiicit, sed digniora seligit, & vera a falsis, certa ab ambiguis, historias germanas ab incertis adjunctis secernit. Concludamus igitur, Romanum D. Petri iter certo constare, neque aliquas ambiguas, incertas aut etiam falsas ad ejus gesta pertinentes narrationes, facti per se exploratissimi veritatem dubiam suspectamque reddere posse. Quum autem & omnes veteres Ecclesiæ Patres, omnesque Scriptores etiam ex acerbiorum Romæ Ecclesiæ hostium numero per quindecim sæcula Petrum Romam profectum, ibique Cathedralam Sacerdotalem in futurum tempus omne permanentem constituisse asseruerint: quum vetustissima plura monumenta quæ adhuc Romæ extant, quæque in sequenti Ap- pen-